

Sygn. akt IV U 937/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 lutego 2015r.

Sąd Okręgowy w Elblągu Wydział IV Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Tomasz Koronowski

Protokolant: st. sekr. sądowy Agnieszka Grądzik

po rozpoznaniu w dniu 23 lutego 2015r. w Elblągu na rozprawie

sprawy z odwołania M. M.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w E.

z dnia 26 września 2014r. znak: (...)

o prawo do emerytury

I. zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznaje wnioskodawcy M. M. prawo do emerytury od dnia (...) 2014r.;

II. nie stwierdza odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji.

Sygn. akt IV U 937/14

UZASADNIENIE

Skarżący M. M. wniósł odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w E. z dnia 26 września 2014r., znak (...), odmawiającej mu prawa do emerytury. Skarżący podniósł, że wykonywał pracę w warunkach szczególnych w Cegielniach (...) S.A. w O. w okresie od dnia 18 września 1973r. do dnia 30 września 1998r., na dowód czego wniósł o przesłuchanie świadków.

Pozwany Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w E. w odpowiedzi na odwołanie wniósł o jego oddalenie na koszt wnioskodawcy, wskazując na art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2009r., Nr. 153 poz. 1227 ze zmianami; dalej: ustawa emerytalna) oraz na zarządzenie resortowe wydane w oparciu o rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8 poz. 43 ze zmianami). Podniesiono, że wprawdzie wnioskodawca osiągnął wiek 60 lat i udowodnił wymagany okres ubezpieczenia przed 1 stycznia 1999r, wynoszący 25 lat, nie udowodnił jednak 15 lat pracy w warunkach szczególnych, gdyż nie przedłożył świadectwa pracy ze spornego okresu zatrudnienia, na podstawie którego można byłoby jednoznacznie ustalić charakter i zakres czynności pracy skarżącego.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Skarżący urodził się w dniu (...), zatem w dniu (...) 2014r. ukończył 60 lat.

W okresie od dnia 18 września 1973r. do dnia 30 września 1998r. ubezpieczony był zatrudniony w (...) Przedsiębiorstwie (...) (późniejszych Cegielniach (...) S.A. w O.) na stanowiskach formowacza maszynowego (do

dnia 26 stycznia 1974r.) oraz elektryka instalacji i urządzeń elektrycznych (od dnia 27 stycznia 1974r.) w pełnym wymiarze czasu pracy. Podstawowym obowiązkiem skarżącego na drugim z tych stanowisk była konserwacja urządzeń i ich utrzymanie w ruchu w hali produkcyjnej cegły. Wówczas wnioskodawca zapewniał prawidłowe funkcjonowanie m.in. silników elektrycznych, suwnic, pras, elektro-bębnow na dziale żwirowni, wyłączników krańcowych i rozdzielni elektrycznych. Czynności zawodowe skarżący wykonywał bezpośrednio w hali produkcyjnej, w tym w stanowiącym jej część warsztacie elektrycznym, w którym skarżący dokonywał wymiany stojanów w uszkodzonych silnikach, po wcześniejszym ich wymontowaniu. Dodatkowo wnioskodawca w warsztacie przygotowywał urządzenia rezerwowe i to jedynie w sytuacji prawidłowego funkcjonowania urządzeń w hali produkcyjnej. Remonty urządzeń i naprawy stojanów odbywały się poza przedsiębiorstwem przez odrębne zakłady. Warsztat elektryczny był wydzielony dwoma ścianami w narożnej części hali produkcyjnej i drzwiami blaszanymi, które nie były pyło- ani dźwiękoszczelne. W trakcie zatrudnienia wnioskodawca odbył zasadniczą służbę wojskową w dniach od 25 kwietnia 1974r. do 13 kwietnia 1976r. Od dnia 9 stycznia 1987r. przez okres nie więcej niż kilka miesięcy wnioskodawca pracował w warsztacie elektrycznym z uwagi na konflikt z mistrzem zmianowym, po czym w dalszym okresie świadczył pracę jako elektryk zmianowy, tak jak we wcześniejszym okresie zatrudnienia, a mistrz zmianowy został przeniesiony na stanowisko mistrza w warsztacie mechanicznym (odrębnym od warsztatu elektrycznego).

(dowód: świadectwo k. 7 akt emerytalnych, akta osobowe k. 27 a.s., a nadto zeznania świadków W. M. i J. Z. z rozprawy z dnia 22 grudnia 2014r. i 26 stycznia 2014r. oraz T. J. i J. K. z rozprawy z dnia 23 lutego 2015r., a nadto wnioskodawcy, przy czym zeznania skarżącego również w związku z jego wyjaśnieniami z terminów rozpraw ww.)

W okresie od dnia 10 września 1998r. do dnia 31 grudnia 1998r. wnioskodawcy przysługiwało prawo do zasiłku dla bezrobotnych.

(bezsporne, ponadto: zaświadczenie PUP k. 8 akt emerytalnych)

Wnioskodawca nie miał innych okresów składkowych i nieskładkowych przed 1999r.

(bezsporne)

Sąd zważył, co następuje:

W ocenie Sądu odwołanie skarżącego zasługiwało na uwzględnienie.

W pierwszym rzędzie należy wyjaśnić, że stan faktyczny sprawy w zakresie niezbędnym dla rozstrzygnięcia stał się w istocie bezsporny w toku postępowania odwoławczego. Organ rentowy nie kwestionował zeznań świadków, które potwierdziły wyjaśnienia wnioskodawcy co do charakteru świadczonej przez niego pracy, w szczególności co do tego, że praktycznie przez cały okres sporny zatrudnienia (poza początkowym okresem pracy na stanowisku formowacza maszynowego oraz incydentalnym przeniesieniem na warsztat elektryczny w zakresie większym, niż dotychczasowy), w rzeczywistości charakter jego pracy pozostawał niezmienny. Pozwany po przeprowadzonym postępowaniu sądowym ostatecznie kwestionował, z okresu zatrudnienia wnioskodawcy w (...) Przedsiębiorstwie (...) pracę skarżącego w warunkach szczególnych po dniu 9 stycznia 1987r. do końca zatrudnienia, z zaznaczeniem, iż ten okres zatrudnienia wymaga szczegółowej analizy charakteru pracy skarżącego. Nadto na uwagę zasługuje, iż pozwany nie zajął ostatecznego stanowiska po przesłuchaniu wszystkich świadków na rozprawie w dniu 23 lutego 2014r. Świadczenie przesłuchani na tym terminie rozprawy – T. J. i J. K. – zobrazowali jednocześnie charakter pracy skarżącego w (...) Przedsiębiorstwie (...) po 9 stycznia 1987r. W szczególności zeznania te potwierdziły, że konflikt z mistrzem zmianowym miał charakter incydentalny i nie wpłynął na zauważalnie długi okres zmiany charakteru pracy wnioskodawcy. Konflikt ten utracił rację bytu wraz z przeniesieniem mistrza zmianowego na stanowisko mistrza w warsztacie mechanicznym, a więc stanowisko, któremu skarżący nie podlegał. Zdaniem Sądu, dowody zebrane w toku postępowania

sądowego w postaci zeznań świadków oraz akt osobowych pozwoliły na ustalenie charakteru pracy wnioskodawcy w całym okresie zatrudnienia w (...)

(...). Należy zaznaczyć, że zeznania zarówno świadków, jak i wnioskodawcy, korespondowały ze sobą i się uzupełniały (nie były ze sobą wzajemnie sprzeczne), dając ostatecznie spójny obraz odnośnie tego, że skarżący wykonywał pracę w warunkach szczególnych w okresie od dnia 18 września 1973r. do dnia 30 września 1998r. (z uwzględnieniem także okresu odbywania zasadniczej służby wojskowej) poprzez wykonywanie obowiązków formowacza maszynowego (do 26 stycznia 1974r.) oraz elektryka instalacji i urządzeń elektrycznych w pozostałym okresie zatrudnienia. Zaznaczenia wymaga, że podstawowym obowiązkiem skarżącego na stanowisku elektryka była konserwacja urządzeń i ich utrzymanie w ruchu w hali produkcyjnej cegielni. Trzeba podkreślić, że w ocenie Sądu nie ujawniły się w sprawie żadne okoliczności, które mogłyby skutkować odmową przyznania waloru wiarygodności także dokumentom. Zeznania i dokumenty wzajemnie się uzupełniały, bądź potwierdzały.

Odnośnie meritum sporu należy wyjaśnić, że z art. 184 ustawy emerytalnej wynika, iż ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy, a więc w dniu 1 stycznia 1999r., osiągnęli po pierwsze okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz po drugie okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27, tj. w niniejszej sprawie wynoszący 25 lat. Przy tym emerytura taka przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu. Stosownie do powołanego w części wstępnej uzasadnienia §4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. pracownik, który wykonywał pracę w szczególnych warunkach wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki: osiągnął wiek emerytalny wynoszący 60 lat dla mężczyzn oraz ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Zgodnie z § 2 ust. 1 tego rozporządzenia, okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku.

Skarżący niewątpliwie spełnia kryterium wymaganego okresu 25 lat ubezpieczenia, skończył 60 lat i nie twierdzi się, aby był członkiem otwartego funduszu emerytalnego.

Kwestią sporną na etapie postępowania administracyjnego była okoliczność wykonywania przez wnioskodawcę pracy w szczególnych warunkach, jako że w przedłożonej dokumentacji przez skarżącego widnieją rozbieżności co do zajmowanych stanowisk wskazanych w angażach pracy i świadectwie pracy. Należy wobec tego wyjaśnić, że zgodnie z § 2 ust. 2 powoływanego wcześniej rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. okresy pracy m.in. w szczególnych warunkach stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania pracy w szczególnych warunkach. Świadectwo pracy z adnotacją o wykonywaniu pracy w szczególnych warunkach, bądź bez niej, nie jest jednak bezwzględnie przesłanką do zaliczenia danej pracy jako wykonywanej w szczególnych warunkach. Świadectwo nie jest wiążące dla organu rentowego i może podlegać weryfikacji. Decydujące znaczenie ma zawsze fakt rzeczywistego wykonywania pracy w szczególnych warunkach, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Dopiero w sądowym postępowaniu odwoławczym możliwe jest ustalenie okresów pracy w warunkach szczególnych także w oparciu o inne dowody niż zaświadczenie z zakładu pracy, nawet jeśli pracownik nie posiada świadectwa w określonej w przepisie formie, albo jego treść budzi wątpliwości, które uzasadniałyby kwestionowanie tego zaświadczenia przez organ rentowy w fazie administracyjnej postępowania.

Skoro art. 184 ust. 1 ustawy emerytalnej odwołuje się do przepisów dotychczasowych, to trzeba też wyjaśnić, że obowiązujące w tym zakresie i przywoływane już kilkakrotnie rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r., wydane zostało w oparciu o delegację z art. 55 ustawy z dnia 14 grudnia 1982r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zmianami), w którym Radzie Ministrów powierzono w szczególności określenie rodzaju prac lub stanowisk pracy oraz warunków, na podstawie których osobom m.in. zatrudnionym w szczególnych warunkach przysługuje prawo do emerytury w niższym wieku. Z art. 53 ust. 2 tej samej ustawy wynikało, że za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników

stale zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia. Jest to regulacja tożsama z zawartą w obecnie obowiązującym art. 32 ust. 2 ustawy emerytalnej. W wykazie A, stanowiącym załącznik do wspomnianego rozporządzenia, w dziale XIV „Prace różne” wymienia się pod poz. 25 „bieżącą konserwację agregatów i urządzeń oraz prace budowlano-montażowe i budowlano-remontowe na oddziałach będących w ruchu, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie”. Pomocniczo można się odwołać się do przepisów resortowych, wydanych w oparciu o §1 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r., w niniejszej sprawie do zarządzenia Nr 9 Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 1 sierpnia 1983r. w sprawie wykazu stanowisk pracy w zakładach pracy podległych Ministrowi Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach. W zarządzeniu tym w dziale XIV pod pkt 25 punkcie 1 zostało sprecyzowane, iż pracę w warunkach szczególnych wymienione w dziale XIV pkt 25 cytowanego rozporządzenia, stanowią stanowiska pracy, na których prace wykonywane są stale i bezpośrednio przy stanowisku wymienionym w wykazie. Opisana przez wnioskodawcę i świadków struktura funkcjonowania (...) Przedsiębiorstwa (...) wskazuje, że wszyscy pracownicy zatrudnieni na hali produkcyjnej wykonywali prace o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości, zgodnie z wykazem A, będącym załącznikiem do przytoczonego na wstępie rozporządzenia. W dziale V „W budownictwie i przemyśle materiałów budowlanych” wymienia się bowiem pod poz. 11 prace przy produkcji materiałów ogniotrwałych oraz wyrobów ceramicznych. Odnośnie pracy skarżącego w przywołanym wyżej zarządzeniu resortowym dla tej samej pozycji podaje się stanowiska formowacza (pkt 3) i robotnika w przemyśle materiałów budowlanych, wykonującego stale prace pomocnicze lub inne przy produkcji wyrobów ceramicznych lub materiałów ogniotrwałych (pkt 7). To drugie stanowisko także odpowiada charakterowi pracy wnioskodawcy – z uwagi na fakt wykonywania pracy w hali produkcyjnej, gdzie zgodnie z wymienionym rozporządzeniem wykonywano prace o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości. W świetle tego uwzględnienia spornego okresu zatrudnienia do stażu pracy w warunkach szczególnych nie mógł wykluczyć fakt naprawy wymontowanych elementów urządzeń w warsztacie elektrycznym, gdyż panowały również w nim uciążliwe warunki do pracy. Warsztat znajdował się w hali produkcyjnej, a drzwi do niego nie były ani dźwiękoszczelne, ani pyłoszczelne, nie zapewniały więc ochrony przed zapyleniem i hałasem w warsztacie. Do tego zaznaczyć należy, że tego rodzaju naprawy stanowiły integralną część większości prac skarżącego zaliczanych do prac w warunkach szczególnych. Na taką ocenę nie miały wpływu czynności w postaci dokonywania odczytu liczników z odnotowaniem ich stanu, utrzymywania porządku w warsztacie elektrycznym, sterówce oraz rozdzielni niskiego napięcia i wysokiego napięcia, czy też pojedyncza zmiana żarówki w biurówcu przedsiębiorstwa, gdyż po pierwsze te czynności miały charakter incydentalny, krótkotrwały i uboczny, a po drugie (poza sporadyczną wymianą żarówek) były wykonywane w warunkach takich samych lub co najmniej zbliżonych do tych, które panowały w hali produkcyjnej.

Konkludując – w ocenie Sądu skarżący wykonywał swoje obowiązki jako czynności elektryka instalacji i urządzeń elektrycznych na oddziale, w którym jako podstawowe wykonywane były prace zaliczane do prac w warunkach szczególnych. Obowiązki wnioskodawcy mogą być kwalifikowane zarówno jako bieżąca konserwacja agregatów i urządzeń, jak i jako prace pomocnicze robotnika w przemyśle materiałów budowlanych przy produkcji materiałów ogniotrwałych oraz wyrobów ceramicznych.

Już okres faktycznego świadczenia pracy w warunkach szczególnych przekracza u wnioskodawcy wymagane 15 lat. Wobec tego tylko dodatkowo wystarczy wyjaśnić, że w ocenie Sądu zachodziła ponadto podstawa do zaliczenia do stażu pracy w warunkach szczególnych również okresu odbytej przez wnioskodawcę zasadniczej służby wojskowej od dnia 24 kwietnia 1974r. do dnia 13 kwietnia 1976r., po której powrócił do świadczenia pracy nie później, niż w dniu 3 maja 1976r. (por. kartą zarobkową za maj 1976r. k.84 akt osobowych koperta k.27). W dacie zakończenia odbywania przez wnioskodawcę zasadniczej służby wojskowej obowiązywał art. 108 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967r. o powszechnym obowiązku obrony PRL (Dz.U. z 1967r. Nr 44 poz. 220 ze zmianami) w następującym brzmieniu: „Czas odbywania zasadniczej lub okresowej służby wojskowej wlicza się pracownikowi do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień związanych z tym zatrudnieniem, jeżeli po odbyciu tej służby podjął on zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym był zatrudniony przed powołaniem do służby.” Warunkiem wliczenia służby

wojskowej do okresu zatrudnienia było wówczas zachowanie terminu, o którym stanowił – w sytuacji takiej, jak w rozpatrywanej sprawie – art. 106 ust. 1 tej samej ustawy, tj. terminu 30 dni od dnia zwolnienia z zasadniczej służby wojskowej na zgłoszenie powrotu do zakładu pracy w celu podjęcia zatrudnienia (art. 108 ust. 3 ustawy). Skarżący niewątpliwie spełnia przesłanki przywołanych przepisów, skoro w okresie powołania do wojska pozostawał w stosunku pracy oraz po zakończeniu odbywania zasadniczej służby wojskowej zgłosił powrót do pracy 30. dnia tegoż zakończenia, w tym samym zakładzie. Konkretny zakres, w którym podlega zaliczeniu okres służby wojskowej w rozpatrywanej sprawie, wynika z przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 108 ust. 4 ustawy o powszechnym obowiązku obrony PRL, tj. z przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 listopada 1968r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin (Dz.U. z 1968r. Nr 44 poz. 318 ze zmianami). §5 ust. 1 tego rozporządzenia w brzmieniu obowiązującym w okresie pełnienia przez ubezpieczonego zasadniczej służby wojskowej przewidywał, że żołnierzowi, który podjął zatrudnienie m.in.

w terminie 30 dni od zakończenia służby, wlicza się czas odbywania służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakładzie pracy, w którym podjął zatrudnienie, w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem w tym zakładzie oraz w zakresie szczególnych uprawnień uzależnionych od wykonywania pracy na określonym stanowisku lub w określonym zawodzie. Jak słusznie podsumował ogólne skutki tej regulacji Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z dnia 29 października 2012r. w sprawie III AUa 169/12, okres zasadniczej służby wojskowej jest okresem pracy na takich samych warunkach, jak przed powołaniem do służby, a poborowy odbywający służbę uważany jest za pracownika. Osobnym zagadnieniem jest to, czy ta swoista fikcja prawna, tj. utrzymywanie stosunku pracy z mocy prawa, rozciąga się również na możliwość zaliczenia czasu odbywania zasadniczej służby wojskowej do stażu pracy w warunkach szczególnych. W ocenie Sądu na pytanie to należy odpowiedzieć twierdząco. Wprawdzie orzecznictwo w tej kwestii nie było jednolite, jednak wyrażane w tym zakresie wątpliwości rozwił ostatecznie Sąd Najwyższy w uchwale 7 sędziów z dnia 16 października 2013r. w sprawie II UZP 6/13. Uchwała ta, z uwagi na stan faktyczny tamtej sprawy, mogła wprawdzie dotyczyć art. 108 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony PRL tylko w brzmieniu sprzed dnia 1 stycznia 1975r., jednak w jej uzasadnieniu wyjaśnia się m.in. i to, że zmiana omawianego przepisu dokonana z dniem 1 stycznia 1975r. była nieznaczna, a o braku podstaw do wliczania okresu odbywania zasadniczej służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakresie uprawnień emerytalno-rentowych można mówić dopiero z dniem 21 października 2005r. Niewątpliwie przy tym co najmniej do dnia 31 sierpnia 1979r. obowiązywał §5 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 listopada 1968r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin w brzmieniu takim, jak przywołane wyżej, a więc stanowiącym podstawę do zaliczenia okresu zasadniczej służby wojskowej do okresu pracy w warunkach szczególnych. Przenosząc te rozważania na grunt rozpoznawanej sprawy, Sąd w pełni akceptuje pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w przywołanej uchwale i podkreśla, że w okolicznościach rozpoznawanej sprawy, tj. powrotu do pracy w warunkach szczególnych, wykonywanej w tym samym zakładzie pracy, w terminie do 30 dni po zakończeniu zasadniczej służby wojskowej, zmiana brzmienia art. 108 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony PRL z dniem 1 stycznia 1975r. była nieistotna.

Udowodnienie przez wnioskodawcę – należy podkreślić, że dopiero na etapie postępowania sądowego, gdyż przy pomocy dokumentów z akt osobowych oraz możliwych do przeprowadzenia dopiero w toku procesu zeznań świadków i wnioskodawcy, że zachodzą wszystkie przesłanki przyznania mu wnioskowanej emerytury, skutkowało zmianą zaskarżonej decyzji na podstawie art. 477¹⁴§2 kpc i przyznaniem prawa do tejże emerytury od dnia ukończenia 60. roku życia, tj. od dnia (...) 2014r. oraz stwierdzeniem na podstawie art. 118 ust. 1a a contrario, że organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji.